

Aanstekelijk groen (Catching green)
De Tussentuin in het Oude Westen, Rotterdam

In februari 2010 stuurde de woningcorporatie een briefje naar zo'n 100 adressen: we gaan in uw blok negen huizen slopen en niet onmiddellijk nieuwbouw plegen. Wat zullen we in de tussentijd met dat sloofterrein doen? Er kwamen vijf bewoners praten: drie waren vooral ongerust over mogelijke verloedering, twee hadden een idee: een tuin en een podium voor akoestische muziek. Die twee zetten een stukje in de buurtkrant, een blad van en voor bewoners. Daarop reageerde een onbekende buurman, een jonge landschapsarchitect. Hij kwam gelijk met een ontwerp voor het stukje grond: elk huis een perceel dat door iedereen anders kan worden ingevuld, een houtwal, een centraal pad en bij de boom van tante Anna, de hoge populier die vijftig jaar daarvoor als twijgje achter de keukendeur in de grond was geplant, een 'pleintje' met een podium. Na nog een stukje in de buurtkrant en wat kletspraatjes op straat was er een groep van zes. Te weinig voor de negen geplande percelen, daarom vroeg de landschapsarchitect aan jonge collega's om voor een paar percelen een beplantingsplan te maken. Want er was haast bij; het plantseizoen liep bijna ten einde. Eerst moest er echter nog stevig onderhandeld worden over kwaliteit. Met de woningcorporatie: er moet een hek komen, want het terrein ligt om de hoek van een uitgangsstraat, maar wel een mooi hek. Met de deelgemeente: nee, geen partytent met een paar bamboestokken als podium, dat is misschien een leuke variatie in een keurig aangeharkte buitenwijk, maar hier moet je met schoonheid en kwaliteit de scepsis, en de angst dat het een zootje wordt, overwinnen. En tegen de fondsen die aangeschreven werden om 'Entertuinment', het muziekprogramma, te bekostigen: goede muziek kost geld, waarom zouden in het Oude Westen alleen beginnende amateurbandjes moeten optreden? Het kwam er allemaal: het mooie tweedehands hek, het geld voor twee series bijzondere muziekmiddagen met amateurs en gerenommeerde professionals, en een uniek podium en mooie grote tafels, zelf gebouwd van sloophout onder leiding van een bevriende architect. Wat hielp was de combinatie van cultureel en sociaal kapitaal (een landschapsarchitect/tuinontwerper, twee muzikanten, een architect en een schrijfster) dat in deze 'achterstandswijk' voorhanden bleek te zijn: hun deskundigheid, contacten, sociale en institutionele handigheden en zelfvertrouwen. Als het echt nodig is, vullen ze dat lange formulier voor de evenementenvergunning wel in, maar zonder vergunning gaat het programma gewoon door, want de muzikanten zijn al geboekt. Wat ook hielp, is de politieke en professionele sympathie voor het plan. Want buurtbarbecues zijn uit, maar 'burgerinitiatieven' en tijdelijke ruimte-invullingen (al die bouwplannen die dankzij de crisis niet doorgaan!) en vergroening zijn in.

Nadat op 1 juni de eerste spa in de grond ging, kreeg de Tussentuingroep nieuwe aanwas van mensen die niet op tekst maar wel op praktische activiteiten reageren. Al na een half uur vroeg de gepensioneerde meneer Bouna om een perceeltje en een plek voor een bijenkast. Ahmed, al 25 jaar manusje van alles in het aangrenzende café-restaurant, hielp met hakken en water sjouwen en eigende zich vervolgens een klein stukje grond vlak naast zijn pauzeplek toe. VUTter Frans werd lid van het bouwteam. En dan had je nog de vele bewonderaars: mensen die langsliepen en iets aardigs zeiden over al dat moois en groen dat in zo'n korte tijd in het stenige Oude Westen werd gecreëerd. Ze werden er echt gelukkig van. Een enkele keer een vraag met een jaloerse ondertoon: hoe komen jullie hier eigenlijk aan? Door het hek, de volkstuintjesindeling en het praktische bezig zijn van iedereen, leek de tuin voor buitenstaanders eerder een collectief domein van een bepaalde groep (onevenredig veel homo's werd er onderling wel gegrapt) dan een publiek domein voor alle omwonenden. De concerten maakten de tuin opener. Daar kwam allerlei volk uit de wijk en de hele stad op af, de amateurs namen vaak hun familie mee, en de kinderen informeerden tussendoor wanneer het weer feest was, maar de meeste direct-omwonenden bleven op de eerste rang voor het raam of op het balkon zitten, of ze keken even over de heg. Het tweede jaar kwam er wat meer de loop in. Vertrouwdheid met een plek moet blijkbaar groeien. Er kwam nog een Marokkaanse 'tuindersfamilie' bij en het Buurtlab, een groene welzijnsorganisatie, ging met schoolklassen in vierkantemeterbakken werken. Alle percelen waren nu bezet en in het weekend kwamen de ouders van de schoolkinderen naar de oogst kijken. Kinderen en volwassenen ontdekten de maaltijden na de muziek van de cateraars/tuinders; nog zo'n bijzondere deskundigheid in de tuindersgroep. De muziekmiddag met levensliederen werd een feestje met een flinke delegatie van verzorgingshuis de Leeuwenhoek: samen Hollandse, Surinaamse en Kaapverdise traditionalen zingen. Een vaste muziekmiddaggast vroeg een sleutel om op zomeravonden met vriendinnen in de tuin te kunnen zitten en organiseerde daarna een grote picknick voor vrouwen in de wijk. Het Rotterdams wijktheater gebruikte de tuin als decor voor hun lokatievoorstelling over Chinezen in Rotterdam. Door al die

activiteiten werd de tuin voor meer mensen een vertrouwde plek, ontstonden er nieuwe contacten en kon de tuin vaker open zijn.

Afgezien van het plezier dat alle tuinders, muzikanten en bezoekers in en aan de tuin beleven, heeft de Tussentuin ook een sociale en fysieke spin off in de rest van het Oude Westen. Mensen hebben gezien dat het kan: als bewoners zelf de handen uit de mouwen steken en iets moois maken én houden. Openbaar terrein toe-eigenen, aangenamer en levendiger maken. Minder afhankelijk zijn van de nukken en luimen van de Dienst Gemeentewerken. En dus vroeg een vaste tuingast aan de ontwerper van de Tussentuin om te helpen bij de ideevorming voor vergroening van het stenige speelpleintje waaraan zij woont. Twee tuinders vonden elkaar in een voorstel om hun straat met portiekwoningen aantrekkelijker en levendiger te maken met voortuinen. Hun burens reageerden verrast op dit initiatief, maar zetten allemaal hun handtekening onder de aanvraag aan de deelgemeente. Intussen kijken de tussentuinders al rond naar een andere locatie, want het ziet er naar uit dat er eind volgend jaar echt gebouwd gaat worden op hun plek. De aangeboden binnenterreinen slaan ze af, dat moeten de omwonenden zelf doen. Ze willen weer een plek grenzend aan een straat of plein, want ze houden van het in de grond wroeten en van een maaltje uit eigen tuin, al zullen ze het niet zo gauw 'stadslandbouw' noemen; maar ze willen ook in hun directe omgeving een mooie en aantrekkelijke plek creëren, voor zichzelf en voor iedereen die ervan wil genieten.

Joke van der Zwaard
www.detussentuin.eu

Tekst voor de Rotterdam-special van Community Lovers Guide.